

Šumarstvo

U prethodnom periodu nije bilo značajnijih promena u sektoru šumarstva koje su vezane za izmene politika i proces pristupanja EU.

FLEGT uredba²⁹¹ koja reguliše uvoz drvnih proizvoda u Evropsku uniju i EUTR uredba²⁹² koja reguliše trgovinu drveta i drvnih proizvoda su dva osnovna elementa EU Acquis kada govorimo o šumarstvu. Osim što je najavljena priprema Zakona o prometu drveta i drvnih proizvoda, kojim bi se nadomestili ranije utvrđeni nedostaci za primenu pomenute dve uredbe, u 2019. godini nije bilo aktivnosti na donošenju novih strateških i zakonskih dokumenata u cilju transpozicije EU zakonodavstva.

Šumarski sektor je i dalje bez krovnog strateškog dokumenta. Strategija razvoja šumarstva Republike Srbije je i formalno istekla stupanjem na snagu Zakona o planskom sistemu Republike Srbije.²⁹³ O izradi Programa razvoja šumarstva, propisanog Zakonom o šumama²⁹⁴, ne postoje zvanične informacije. Očekuje se da će rezultati GEF projekta *Doprinos održivog upravljanja šumama niskim emisijama i prilagodljivom razvoju* značajno doprineti razvoju Programa razvoja šumarstva, kao i ostali planirani međunarodni projekti.

Osnovni problemi šumarstva iz prethodnih perioda i dalje ostaju aktuelni. I pored procene da je generalno stanje šuma zadovoljavajuće, ostaje problem visoke zastupljenosti izdanačkih šuma (57%), raširenost pojave bespravne seča šuma, nedostatak podataka o šumama u privatnom vlasništvu i slaba kontrola njihovog korišćenja.

291 Council Regulation (EC) No 2173/2005 of 20 December 2005 on the establishment of a FLEGT licensing scheme for imports of timber into the European Community.

292 Regulation (EU) No 995/2010 of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 laying down the obligations of operators who place timber and timber products on the market.

293 „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 30/2018.

294 „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 30/2010, 93/2012, 89/2015, 95/2018 – dr. zakon.

Procesi odlučivanja i planiranja u šumarstvu su i dalje zatvoreni i ograničeni uglavnom na šumarsku struku. Učešće drugih sektora i šire javnosti je na veoma niskom nivou.

U prethodnom periodu primetno je da su teme u vezi s klimatskim promenama, mitigacijom i adaptacijom na njih postale aktuelne i u sektoru šumarstva. Implementira se nekoliko većih projekata koji su u vezi sa ovim temama, ali promene u zakonskom i strateškom okviru i dalje nisu vidljive.

Strateški i zakonodavni okvir

U 2019. godini nije donesen nijedan novi zakonski akt iz oblasti šumarstva koji bi bio relevantan za proces pristupanja EU.

Uprava za šume Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je pripremila IPA tvining projekat koji za cilj ima podršku u razvoju Zakona o prometu drveta i Programa razvoja šumarstva. Najavljena priprema Zakona o prometu drveta ima cilj da nadomesti ranije identifikovane nedostatke u smislu primene FLEGT i EUTR uredbi.

Sprovođenje propisa

Institucija nadležna za sprovođenje politike šumarstva u Srbiji je Uprava za šume Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede. Svim šumama koje su u javnom vlasništvu gazduju javna preduzeća (JP Srbijašume, JP Vojvodinašume i javna preduzeća koja upravljaju nacionalnim parkovima). Državne šume čine oko 43% šuma u Srbiji, a ostatak je u privatnom vlasništvu.²⁹⁵ U odnosu na zapreminu drveta, državne šume sadrže oko 48% ukupne zapremine drveta, a privatne preostalih 52%. To ukazuje na nešto lošije stanje privatnih šuma. Takođe, prirast se u državnim šumama procenjuje na 4,4 m³/ha, a u privatnim na 3,6 m³/ha.

Visoke prirodne šume čine samo oko 29% ukupne teritorije pod šumama u Srbiji, a oko 2/3 tih površina se nalaze u državnom vlasništvu.²⁹⁶

Prema podacima Uprave za šume u državnim šumama u Srbiji se trenutno seče oko 51% godišnjeg prirasta. Podaci za privatne šume su drastično drugačiji, pa se procenjuje da se u njima na godišnjem nivou seče oko 90% godišnjeg prirasta. Zbog ovih podataka, ali i drugih kvalitativnih procena, trenutno upravljanje i korišćenje šuma u Srbiji i nadležne institucije ocenjuju kao neadekvatno. Potencijali šumarskog sektora su daleko veći u smislu njegovog mogućeg doprinosa ekonomiji, društvu i zaštiti životne sredine. U poslednjih nekoliko godina Uprava za šume je pooštrila kontrolu planiranja i realizacije planova što je, prema njihovim podacima, dovelo do porasta procenta realizacije planove.

Nedostatak adekvatnog planiranja i kontrole korišćenja šuma u privatnom vlasništvu i dalje ostaje jedan od značajnih problema u srpskom šumarstvu. Podaci o šumama u privatnom vlasništvu, koji su neophodni za adekvatno gazdovanje šumama, slabijeg su kvaliteta ili čak u potpunosti nedostaju. Jedan od mogućih pravaca za rešavanje ovog problema je udruživanje privatnih šumovlasnika i

295 Podatak dostupan na: <http://upravazasume.gov.rs/wp-content/uploads/2017/02/1.-S.Stamatovic-Koncept-unapredjenja.pdf>

296 Podatak dostupan na: <https://upravazasume.gov.rs/wp-content/uploads/2019/01/Godisnji-sastanak.pdf>

profesionalizacija njihovog rada u šumarstvu. Doduše, ovaj proces ide dosta sporo, tako da je broj šumarskih zadruga, kao i površine koje one obuhvataju, i dalje mali. Za jedan od najvećih izazova u upravljanju privatnim šumama navodi se njihova rascepanost, odnosno mala površina šumskih poseda i neažurirani i nerešeni vlasnički odnosi. U skladu sa Zakonom o šumama, za šume većeg broja vlasnika (sopstvenika) izrađuje se Program gazdovanja šumama. Početkom 2020. godine objavljena su tri ovakva programa za opštine na teritoriji Vojvodine.²⁹⁷ Sprovođenje, odnosno kontrola sprovođenja ovih planova i dalje predstavlja veliki izazov s obzirom na to da se uglavnom radi o velikom broju šumovlasnika.

U prethodnom periodu, od kraja 2018. godine, aktiviran je rad Komore inženjera šumarstva Republike Srbije.²⁹⁸ U skladu sa Zakonom o šumama, ova komora izdaje licence za rad šumarskim inženjerima.

U prethodnih nekoliko godina primetno je unapređenje kvaliteta nadzora korišćenja šuma. Rastući trend obavljenih kontrola nastavio se i u 2019. godini. Prema podacima Uprave za šume²⁹⁹ u 2019. godini je šumarska inspekcija izvršila 5.020 kontrola na teritoriji cele Srbije, što je za 33% više od planiranog broja kontrola. Broj izvršenih kontrola je neznatno viši od broja kontrola u 2018. godini (4.970). Količina oduzetog drveta u 2019. godini je iznosila 9.327 m³, što predstavlja blagi pad u odnosu na 2018. godinu kada je oduzeto 10.392 m³. Naplata naknade za posećeno drvo zadržava nivo iz prethodne dve godine i iznosi oko 454 miliona dinara (u 2018. godini je naplata iznosila oko 470 miliona dinara). U Upravi za šume je na poslovima inspekcije zaposleno 31 lice.

Bespravna seča šuma je i dalje aktuelan problem, pre svega u privatnim šumama. Ipak, evidentno je da i u državnim šumama kojima gazduju javna preduzeća postoje aktivnosti koje nisu u skladu s važećim zakonskim okvirom gazdovanja šumama. Kao ilustraciju možemo navesti situaciju u Nacionalnom parku „Fruška gora“ gde je građanska inicijativa Odbranimo šume Fruške gore u 2019. godini ukazala na brojne nepravilnosti i podnela šest osnovanih prijava nadležnoj

297 <https://upravazasume.gov.rs/sumarstvo/obavestenja/>

298 <https://sumarskakomora.rs/>

299 Podaci dostupni na: https://upravazasume.gov.rs/wp-content/uploads/2019/12/Zvijezdan-Go%C4%8D-decembar-2019_.pptx

inspekciji.³⁰⁰ Noviji podaci i procene za količine bespravno posečenog drveta ne postoje. Sudeći po količini zaplenjenog drveta u inspekcijskim pregledima (ca. 10.000 m³), realno je očekivati da je količina bespravno posečenog drveta višestruko veća.

Realizacija GEF projekta *Doprinos održivog upravljanja šumama ka smanjenju ugljeničnih emisija i stabilnom razvoju*³⁰¹ je nastavljena i u prethodnom periodu. U okviru njega se radi na drugoj nacionalnoj inventuri šuma, kao i na razvoju metodologije za prikupljanje informacija o biodiverzitetu, razvoju informacionog sistema za šumarstvo, unapređenju legislative, obukama zaposlenih u šumarskom sektoru i dr. Rezultati ovog projekta će obezbediti značajne informacije i pripremu za izradu Programa razvoja šumarstva.

Izrada Privremenog nacionalnog standarda za sertifikaciju šuma u Srbiji započeta je 2018. godine. Aktivnosti su nastavljene i u 2019. godini, ali ne postoje zvanični podaci kada će ovaj standard biti usvojen i objavljen.

Usklađivanje i saradnja sektora šumarstva i sektora zaštite prirode i dalje nije na zadovoljavajućem nivou. Imajući u vidu kompleksnost EU Direktive o staništima i Direktive o pticama (formiranje NATURA 2000 ekološke mreže) i njihov uticaj na šumarstvo, neophodno je razviti strukturiranu saradnju nadležnih institucija, ali i šire stručne javnosti.

300 <https://fruskac.net/rs/novosti/inspekcijske-prijave-za-secu-i-smene-u-jpnp-fruska-gora>

301 Podaci o projektu dostupni na: <https://www.thegef.org/project/contribution-sustainable-forest-management-low-emission-and-resilient-development>

Finansiranje

Budžetskom fondu za šume je u 2019. godini opredeljeno oko 750 miliona dinara³⁰², što je isti iznos kao i prethodnih godina.

U 2019. godini postignuta je veća realizacija sredstava fonda u odnosu na prethodne godine tako da je potrošeno 95% planiranih sredstava. U 2018. godini potrošeno je 87% planiranih sredstava.

I dalje se najveći deo sredstava usmerava na izgradnju i rekonstrukciju šumskih puteva, oko 450 miliona dinara. Za pošumljavanje je u 2019. godini izdvojeno 80 miliona dinara, što je manje za skoro 40% u odnosu na 2018. godinu.

302 Uredba o utvrđivanju godišnjeg programa korišćenja sredstava Budžetskog fonda za šume Republike Srbije u 2019. godini. „Službeni glasnik Republike Srbije“, br. 13/19.

Preporuke

Strateški i zakonodavni okvir

- 1.** Potrebno je izraditi nacionalni strateški dokument (program razvoja) za šumarstvo koji će dati dugoročnu viziju razvoja ove oblasti u Srbiji, s preciziranim izvorima finansiranja i dinamičkom sprovođenja. Ovaj dokument mora uzeti u obzir relevantne dokumente EU iz ove oblasti (Strategija šumarstva EU, Zeleni papiri o zaštiti šuma).
- 2.** Razviti institucionalni i zakonodavni okvir s jasno definisanim nadležnostima za sprovođenje EUTR i FLEGT uredbe.

Sprovođenje propisa

- 3.** Ojačati kapacitete nadležnih institucija u pogledu implementacije EU zakonodavstva iz oblasti zaštite prirode (Direktiva o staništima i Direktiva o pticama, CITES konvencija i dr.).
- 4.** Ojačati kapacitete nadležnih institucija u šumarstvu u pogledu EU integracija u oblasti klimatskih promena i energetike.
- 5.** Omogućiti učešće javnosti u razvoju ključnih dokumenata koji regulišu korišćenje šuma (uključujući i osnove gazdovanja šumama).
- 6.** Vrednovati i promovisati ostale ekosistemske usluge koje pružaju šume, osim drveta, i koristiti ih u planiranju gazdovanja šumama.
- 7.** Unaprediti kvalitet podataka o šumama u privatnom vlasništvu i pojačati kontrolu njihovog korišćenja.

8. Unaprediti saradnju sa ostalim sektorima (zaštita prirode, energika, klimatske promene i upravljanje vodama) u cilju integralnog upravljanja šumskim ekosistemima.

Finansiranje

9. Sredstva Buždetskog fonda za šume u većoj meri usmeriti na finansiranje zaštite i unapređenja šumskih ekosistema koji pružaju usluge od opšte koristi.

ŠUMARSTVO

U Srbiji se
GODIŠNJE poseče oko
3,3 miliona m³ drveta

3.300.000

Od toga, oko

2,4
miliona m³

**U DRŽAVNIM
ŠUMAMA**

a oko

0,9
miliona m³

**U PRIVATNIM
ŠUMAMA**

ODNOS POVRŠINA
državnih i
privatnih šuma je

43 : 57

Privatne šume
daju samo oko

1/4

BRUTO
drvene mase

* izvor: Republički zavod za statistiku

KOALICIJA 27

